

УДК 331.45:504.064.36

DOI: 10.30838/UJCEA.2312.270425.67.1162

АНАЛІЗ ЗМІН У СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН

КАЛДА Г. С.^{1, 2*}, *докт. техн. наук, проф.*,
ШЕВЕЛЯ В. В.³, *докт. техн. наук, проф.*,
РИБАЛКА К. А.⁴, *канд. техн. наук, доц.*,
РОЖНОВСКИ М.⁵, *маг.*

^{1*} Кафедра будівництва та цивільної безпеки, Хмельницький національний університет, вул. Інститутська, 11, 29016, Хмельницький, Україна, тел. +38 (097) 478-59-86, e-mail: kalda.galina@ukr.net, ORCID ID: 0000-0001-6309-7661

^{2*} Кафедра водопостачання та водовідведення, Жешувська політехніка, вул. Повстанців Варшави, 12, 35-959, Жешув, Польща, тел. +48 (17) 865-10-68, ORCID ID: 0000-0002-5142-0473

³ Кафедра трибології, автомобілів та матеріалознавства, Хмельницький національний університет, вул. Інститутська, 11, 29016, Хмельницький, Україна, тел. +38 (096) 348-75-59, e-mail: valeriy.shevelya@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-5462-3524

⁴ Кафедра охорони праці, цивільної та техногенної безпеки, Український державний університет науки і технологій, ННІ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури», вул. Архітектора Олега Петрова, 24-а, 49005, Дніпро, Україна, тел. +38 (050) 905-51-42, e-mail: ekaterina.rybalka1980@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-7049-6871

⁵ Кафедра водопостачання та водовідведення, Жешувська політехніка, вул. Повстанців Варшави, 12, 35-959, Жешув, Польща, тел. +48 (727) 673-971, e-mail: m.roznowski@prz.edu.pl, ORCID ID: 0009-0007-9323-6408

Анотація. Постановка проблеми. В статті розглянуто, які зміни у законодавствах європейських країн та окремо у Польщі щодо цивільного захисту мають місце у зв'язку із агресією Росії щодо України. Сьогодні постає питання про захист населення під час воєнних дій. Стало зрозуміло, що цивільний захист населення будь-якої країни має бути переоцінений і реалізований з врахуванням воєнного часу сучасної війни. **Метою** є аналіз змін щодо проведення цивільного захисту у країнах Європи, організації цивільного захисту європейських країн, що пов'язано із можливою агресією Росії щодо інших країн Європи, пріоритету захисту цивільних осіб. **Виклад основного матеріалу.** Захист цивільного населення є ключовим аспектом війни та етичним і стратегічним імперативом у всіх типах конфліктів, від гібридної війни до боротьби з повстанцями та широкомасштабних військових операцій, у яких супротивник може використовувати тактику, спрямовану на нанесення шкоди цивільному населенню (як це зараз спостерігається у війні в Україні). Розглянуто поняття антикризового управління у Польщі та показано, як і де у сучасних лабораторіях проводять навчання за системою антикризового менеджменту. Це підвищить безпеку рятувальних/спеціальних служб та їх компонентів, включаючи рятувальників/солдат і транспортні засоби. **Висновок.** Вивчення проблем, які стосуються передусім економічного сектору кожної країни, головним чином – енергетичної безпеки, що показала Росія під час війни в Україні, знижуючи енергетичні ресурси країни. Метою Росії щодо Центральної та Східної Європи є дестабілізування регіонів, знищення єдності ЄС і НАТО і, в ширшому сенсі, зміна архітектури світової безпеки. Тому фундаментом безпеки європейських країн і конкретно Польщі є союзницькі гарантії безпеки усіх цивілізованих країн, а також зосередження зусиль на збільшенні оборонного потенціалу країн та ефективного захисту і підготовки населення до можливих наслідків воєнних конфліктів.

Ключові слова: цивільний захист; антикризове управління; пріоритети захисту

ANALYSIS OF CHANGES IN THE CURRENT CIVIL PROTECTION SYSTEM OF EUROPEAN COUNTRIES

KALDA G.S.^{1, 2*}, *Dr. Sc. (Tech.), Prof.*,
SHEVELYA V.V.³, *Dr. Sc. (Tech.), Prof.*,
RYBALKA K.A.⁴, *Cand. Sc. (Tech.), Assoc. Prof.*,
ROŻNOWSKI M.⁵, *Master*

^{1*} Department of Construction and Civil Security, Khmelnytskyi National University, 11, Instytutaska St., Khmelnytskyi, 29016, Ukraine, tel. +38 (097) 478-59-86, e-mail: kalda.galina@ukr.net, ORCID ID: 0000-0001-6309-7661

^{2*} Department of Water Supply and Sewage Systems, Rzeszow University of Technology, 12, al. Powstancow Warszawy, 35-959, Rzeszow, Poland, tel. +48 (17) 865-10-68, ORCID ID: 0000-0002-5142-0473

³ Department of Tribology, Cars and Materials Science, Khmelnytskyi National University, 11, Instytutska St., Khmelnytskyi, 29016, Ukraine, tel. +38 (068) 202-16-17, e-mail: valeriy.shevelya@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-5462-3524

⁴ Department of Labor Protection, Civil and Technogenic Safety, Ukrainian State University of Science and Technologies, ESI "Prydniprovsk State Academy of Civil Engineering and Architecture", 24-a, Architect Oleh Petrov St., Dnipro, 49005, Ukraine, tel. +38 (050) 905-51-42, e-mail: ekaterina.rybalka1980@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-7049-6871

⁵ Department of Water Supply and Sewage Systems, Rzeszow University of Technology, 12, al. Powstancow Warszawy, 35-959, Rzeszow, Poland, tel. +48 (727) 673-971, e-mail: m.roznowski@prz.edu.pl, ORCID ID: 0009-0007-9323-6408

Abstract. Problem statement. The article examines the changes in the legislation of European countries and in Poland in particular regarding civil protection in the wake of Russia's aggression against Ukraine. Today, there is a question of protecting the population during military operations. It has become clear that the civil protection of the population of each country should be reassessed and implemented in the light of wartime in the current war. **Purpose** of work is the analyse changes in the conduct of civil protection in European countries, the organization of civil protection in European countries, which is connected with possible Russian aggression against other European countries, the priority of protecting civilians. **Summary of the main material.** The protection of civilians is a key aspect of warfare and an ethical and strategic imperative in all types of conflicts, from hybrid warfare to counterinsurgency and large-scale military operations in which the enemy may use tactics aimed at harming civilians (as is currently the case in the war in Ukraine). The article examines the concept of crisis management in Poland and shows how and where modern laboratories conduct training in the crisis management system. This will increase the safety of rescue/special services and their components, including rescuers/soldiers and vehicles. **Conclusions.** The study of problems that concern primarily the economic sector of each country, mainly – energy security, which Russia showed during the war in Ukraine, reducing the country's energy resources. Russia's goal in Central and Eastern Europe is to destabilize the regions, destroy the unity of the EU and NATO, and, in a broader sense, change the world security architecture. Therefore, the foundation of the security of European countries, and Poland in particular, is allied guarantees of the security of all civilized countries, as well as focusing efforts on increasing the defence potential of countries and effective protection and preparation of the population for the possible consequences of military conflicts.

Keywords: *civil protection; anti-crisis management; protection priorities*

Постановка проблеми. Війна, яку розпочала Росія на території України у лютому 2022 року, показала всьому світу, що ніякі домовленості та гарантії безпеки на сьогоднішній день не діють. Тому потрібно бути завжди готовим до несподіваної агресії з будь-якої сторони, а, враховуючи можливості сучасної зброї, яка може завдати непоправних збитків за тисячі кілометрів від країни-агресора, то потрібно розуміти, що відстань тепер майже не грає ніякої ролі.

Тому, крім суттєвої допомоги Україні від багатьох країн світу, ці ж самі країни почали нарощувати виробництво зброї для захисту власної землі і життів своїх громадян.

Багато зараз спостерігається змін у законодавствах різних країн щодо міжнародного права з питань цивільного захисту населення від можливої агресії інших країн. Раніше, особливо у європейських країнах, які більш-менш благополучно у мирі жили десятиліттями після другої світової війни, більше всього приділяли уваги цивільному захисту від техногенних та природних катаклізмів. Сьогодні повстає питання про захист

населення під час воєнних дій. Стало зрозуміло, що цивільний захист населення будь-якої країни має бути переоцінений і реалізований з врахуванням воєнного часу сучасної війни.

Війна в Україні, країнах Близького Сходу, натяки і підготовка Китаю до можливих воєнних конфліктів та інші події, за якими спостерігає весь світ, показують, що цивільне населення або не захищене, або погано захищене (винятком може бути тільки Ізраїль) під час збройного конфлікту.

Аналіз публікацій. Як видно із публікацій останніх років, що з'явилися під час війни Росії на території України, країни світу, особливо країни Євросоюзу занепокоєні ситуацією, що склалась, із можливою агресією Росії щодо інших країн Європи. Тому на сьогоднішній день можна спостерігати зміни у законодавствах європейських країн щодо цивільного захисту населення, тому що такий захист корінно відрізняється від захисту у мирний час внаслідок природних та техногенних катаклізмів [1–5]. Система цивільного захисту відіграє все більшого значення в забезпеченні національної безпеки

європейських країн і стає предметом зростаючої уваги у рамках міжнародних структур європейської безпеки.

У більшості європейських країн не існує окремих відомств, відповідальних за цивільних захист. Ці функції забезпечується через взаємодію різних спеціалізованих структур, зосереджених зазвичай у міністерствах внутрішніх справ [4; 6–8].

Метою статті є аналіз змін щодо проведення цивільного захисту у країнах Європи, організації цивільного захисту європейських країн, що пов'язано із можливою агресією Росії щодо інших країн Європи, пріоритету захисту цивільних осіб.

Виклад основного матеріалу. Система цивільного захисту європейських країн.

У даній статті ми розглянемо, як у розвинутих країнах світу – членах НАТО функціонує система цивільного захисту і які перетворення вже сталися або плануються під впливом війни в Україні. Кожен, хто спостерігає за війною в Україні, на Близькому Сході чи загрозами неконтрольованої еміграції в європейських країнах, повинен зробити висновок, що безпека є однією з основних потреб людини. Зі зрозумілих причин найважливішими потребами кожної людини є життя та здоров'я. Відповідальність за це лежить як на управлінні кризовими ситуаціями, так і на цивільній обороні, під терміном якої розуміється виконання всіх або окремих гуманітарних завдань, спрямованих на захист цивільного населення від небезпек, що виникають внаслідок воєнних дій або стихійного лиха, і подолання їх прямих наслідків, а також забезпечення умов, необхідних для виживання. Все це прописано у статті 61 I Додаткового протоколу до Женевських конвенцій.

Як це зараз діє у країнах Європи? По-перше, створені відповідні правові норми, які відповідають вимогам згаданого Додаткового протоколу до Женевських конвенцій [1–3]. Наступним кроком є створення відповідних структур від рівня робочих місць до центральної адміністрації у вигляді міністерства з питань кризових або надзвичайних ситуацій. Міністри,

губернатори, мери, голови селищних адміністрацій мають бути ознайомлені з колом обов'язків, пов'язаних із забезпеченням гарантії безпеки населення, яке проживає на територіях, якими керують ці посадові особи. Вони повинні бути ознайомлені з усіма планами, матеріалами, програмами, процедурами та принципами прийняття рішень, які можуть бути їм корисні для нейтралізації різних загроз. Наступним етапом у цьому процесі має стати навчання всіх створених структур у сфері медичного страхування та страхування відповідальності перед третіми особами. Нарешті, після розробки відповідних базових навчальних програм усі громадяни, включаючи учнів і студентів, мають пройти загальну підготовку із самозахисту. На прикладі Польщі, сусіда, який у 2022 році найбільш активно допомагав українцям у переселенні, можна спостерігати, як змінюється відношення до цивільного захисту, як тепер проводиться навчання населення щодо поведінки під час можливої воєнної загрози, навчання у школах елементарним правилам поведінки при кризових загрозах.

Захист цивільного населення є ключовим аспектом війни та етичним і стратегічним імперативом у всіх типах конфліктів, від гібридної війни до боротьби з повстанцями та широкомасштабних військових операцій, у яких супротивник може використовувати тактику, спрямовану на нанесення шкоди цивільному населенню (як це зараз спостерігається у війні в Україні). Багаточисленні військові операції у країнах Близького Сходу підтвердили, що обмеження шкоди цивільному населенню є необхідною умовою для успіху воєнних операцій і партнерства у галузі безпеки. Війна в Україні говорить про те, що ключем до ефективної оборони буде захист цивільного населення. Якщо збройні сили опираються на міжнародне гуманітарне право (право збройних конфліктів) і впроваджують сильні гарантії у своїх повсякденних операціях, вони можуть обмежити шкоду цивільному населенню від

своїх власних операцій і можуть захистити цивільне населення від дій противника.

Враховуючи непередбачуваність ситуації з безпекою у Європі, вкрай необхідно, щоб НАТО та її окремі члени вдосконалили свої зобов'язання, засновані на цінностях, щодо захисту цивільного населення шляхом політичного керівництва, військової доктрини та стандартних операційних процедур і навчання. Кінцева мета полягає в тому, щоб члени НАТО могли пом'якшити шкоду, завдану їхніми власними операціями, і захистити цивільне населення від дій інших держав.

Сучасний підхід до захисту цивільного населення полягає у поверненні інтенсивної військової діяльності у політику великих держав. Готуючись до зміцнення своєї оборони на східному фланзі, члени НАТО повинні розглядати політику цивільного захисту як ключовий елемент своєї стратегії та фактор формування своєї структури, коли потрібно буде брати до уваги позицію тотальної оборони всіх країн, в тому числі країн Балтії, та її можливі наслідки для захисту громадянського суспільства, а також враховувати масштабні переміщення людей і застосовувати знання та практику цивільного захисту на своїй території.

Пріоритети захисту цивільних осіб країн-членів НАТО. Враховуючи зростаючі ризики та гостру безпорадність цивільних осіб перед обличчям конфліктів на території НАТО та за її межами, зараз є унікальна можливість для НАТО підкреслити свою політичну відданість захисту цивільного населення та видати потужний мандат і керівні принципи для його виконання. Це має призвести до того, що країни-члени НАТО будуть пріоритетними для захисту у наступних ключових вимірах:

- як заснований на цінностях імператив для захисту держав-членів НАТО та їхніх громадян;

- як важливий елемент ефективної стратегії, що дозволяє збройним силам підтримувати політичні цілі, одночасно захищаючи цивільне населення від найгірших наслідків конфлікту;

- як ключовий внесок у національну стійкість.

Перш за все, щоб забезпечити ефективний захист і зменшити шкоду від власних дій, НАТО та уряди країн повинні вести діалог з цивільним населенням у звичайній та змістовній формі. Це має включати розвиток спроможностей, процедур, каналів зв'язку, проактивних звичок залучати громадське суспільство до війни. Все це може допомогти військовим зрозуміти оперативне середовище та вплив військової присутності, а також краще передбачити поведінку цивільних під час конфлікту. Взаємодія з громадськістю є також важливою, якщо збройні сили сподіваються отримати та зберегти підтримку цивільних осіб у районі воєнної операції. У мирний час суб'єкти, що не входять до НАТО, включаючи цивільну владу та організації громадянського суспільства, можуть бути цінними партнерами в поточному діалозі, плануванні та навчаннях. Альянс повинен максимально використати наявні в його розпорядженні процеси, такі як процес оборонного планування НАТО, плани поетапного реагування і розгалужену структуру навчань для забезпечення можливостей, необхідних для захисту цивільного населення (розвідувальні засоби, навчання військ, ініціативи врегулювання кризових ситуацій тощо). Все це може сприяти впровадженню нових передових практик безпеки, зокрема підрозділів цивільного відстеження шкоди, відстежувати та аналізувати випадки шкоди цивільному населенню та рекомендувати тактичні та оперативні зміни для зменшення, запобігання та пом'якшення впливу інцидентів, пов'язаних із цивільним населенням. Держави також повинні розглянути можливість встановлення процедур реагування на шкоду цивільним особам – від медичної допомоги до механізмів реабілітації. Це може не тільки зменшити шкоду, але й побудувати кращі цивільно-військові відносини. Членам Альянсу також потрібно буде розробити та передати інформацію про те, як підходити до конфліктів, у яких цивільні особи та

цивільна інфраструктура можуть бути навмисно атаковані, як це сталося в Україні. Це вимагатиме від сил НАТО бути готовими до ситуацій, у яких захист цивільних осіб від дій інших стає пріоритетом, а також бути здатним формувати військові операції, збирати розвідувальну інформацію та співпрацювати з організаціями, що не входять до НАТО. Співпраця НАТО в галузі безпеки вже створила можливості сприяти прийняттю надійних стандартів безпеки серед країн-партнерів. Нещодавній досвід та інноваційні рішення, впроваджені партнерами, а також уроки війни в Україні, як щодо типів шкоди цивільному населенню, так і щодо реагування на них, мають бути включені до партнерських пакетів НАТО.

Оскільки середовище безпеки розвивається та НАТО стикається з новими викликами, то важливість політики захисту цивільного населення під час конфліктів залишається незмінною. Нові обставини приносять із собою бажання реагувати по-новому і підготовка до територіальної оборони може виглядати зовсім інакше, ніж підготовка до врегулювання кризи. Але головний принцип залишається незмінним: захист цивільного населення відрізняється від того, що збройні сили виконують основне завдання ведення війни. Практика воєнних операцій НАТО дає можливість використовувати нові стратегії щодо безпеки людей, а також впровадити сучасну політику щодо безпеки цивільного населення. Захист населення під час воєнних операцій – це не те, що можна запровадити в останню хвилину. Для цього потрібно застосовувати добре перевірені методи та можливості, які дозволять силам НАТО зрозуміти, як найкраще захистити та підтримати цивільне населення. Це дасть можливість зробити цивільно-військову співпрацю ефективнішою.

Поняття антикризового управління та цивільного захисту. Розглянемо характеристики понять антикризового управління та цивільного захисту на прикладі Польщі.

Кризове управління та цивільна оборона – ці два поняття дуже подібні, відрізняються вони лише завданням в мирний час або під час війни. Наприклад, є різниця у доставці продуктів харчування у мирний час і під час бойових дій. Наступний приклад – це проблема ймовірного опромінення населення у мирний та воєнний час.

Польська промисловість та національна система. Наприклад, можна тут розглядати продукцію польської компанії у сфері військової продукції, такої, як комплексні, інтегровані, мобільні та багатофункціональні автоматизовані бойові та кризові системи, які динамічно та ефективно працюють у сферах національної та союзницької безпеки та оборони. Подібні компанії виконують завдання з оборони країни та країн-союзників і мають одні з найвищих та широких повноважень у сфері промислової безпеки та захисту секретної інформації. Продукція та послуги таких компаній використовуються у:

- більшості підрозділів і установ збройних сил як Польщі, так і багатьох країн-союзників і на найважливіших міжнародних театрах миротворчих і стабілізаційних операцій;
- найбільших військових навчаннях, організованих Збройними силами Польщі, США та НАТО, включаючи командну та комунікаційну підтримку;
- міжнародних проектах та програмах з глобальним охопленням;
- європейських та американських дослідницьких лабораторіях в галузі безпеки.

Польська система управління кризами. На сьогоднішній день тестується автоматизована система управління в кризових ситуаціях Jaśmin. Це інноваційна та комплексна система, що стосується структур національних та союзних (НАТО та ЄС) систем управління кризами. Ця система забезпечує комплексну IT-підтримку діяльності органів державного управління (в тому числі силових служб і армії) та місцевого самоврядування під час аварійно-рятувальних та/або кризових ситуацій та пов'язаних з ними виконаннями

превентивних завдань. Ця система підтримує процеси управління, планування, контролю, моніторингу (відображення) реальних загроз політичного, воєнного та невоєнного характеру. Система також призначена для використання в навчальних лабораторіях з управління кризовими ситуаціями. Для цього вона має навчальну версію, яка є системою підтримки (включаючи автоматизацію) процесів командування/управління та, що важливо, діяльності організаційних підрозділів на всіх рівнях управління кризою. Це підвищує безпеку рятувальних/спеціальних служб та їх компонентів, включаючи рятувальників / солдат і транспортні засоби [4; 5].

Найважливіші функції та переваги сучасної системи Jaśmin:

- багаторівневність, тобто можливість використання на національному, відомчому, районному, міському та корпоративному рівнях;

- широка сумісність, що забезпечує інтеграцію з просторовими інформаційними системами, а також з багатьма системами, які зараз використовуються у державному управлінні та Міністерстві національної оборони;

- багаторівнева кібербезпека за рахунок використання відповідного шифрування, контролю доступу, моніторингу системних записів і механізмів ліцензування;

- широкий спектр мережевих послуг, наприклад, відеоконференції, текстові розмови в ЧАТі, канали новин;

- можливість інтеграції із зовнішніми джерелами інформації через дрони, камери рятувальників, міський моніторинг, датчики та вимірні станції, канали новин, а також системи оповіщення;

- можливість використання модульної архітектури системи, яка дозволяє підтримувати безперервність роботи в системі в ситуаціях обмеженого доступу до інфраструктури або при повній відсутності доступу до інтернету.

Система антикризового менеджменту Jaśmin також характеризується широким спектром можливостей у навчанні (рис.). Найважливішими серед них є:

Рис. Навчання за системою антикризового менеджменту Jaśmin

- проведення практичних занять у рамках спеціального предмету, наприклад «Оператори системи антикризового управління Jaśmin» у сферах, пов'язаних із внутрішньою безпекою;

- вміння планувати та організовувати навчання з кризового менеджменту та навчання захисту, а також розробляти описову та графічну документацію навчань;

- проведення процедур навчання та координації діяльності, що здійснюються різними державними службами (наприклад, армією, поліцією, пожежною бригадою та службами швидкої медичної допомоги), а також групами допомоги, організованими серед цивільних осіб, і швидким автоматичним обміном інформацією між ними;

- збір даних, які можуть бути надані для подальшого аналізу;

- перевірка ефективності діючих та запланованих операційних процедур;

- синхронна взаємодія великої кількості користувачів, що працюють на різних рівнях діяльності;

- здатність моделювати і багаторазово відтворювати безліч різноманітних варіантів дій, ситуацій і поведінки;

- оптимізоване, ефективне та результативне здійснення навчального процесу для організаторів та осіб, які займаються антикризовим управлінням та діяльністю, пов'язаною з протидією та ліквідацією наслідків кризових ситуацій;

- узгодження системи навчання по всій країні, включаючи єдиний шаблон і правила нумерації сертифікатів для дипломів про закінчення, які дають право працювати на

посадах операторів, наприклад, в Урядовому центрі управління в кризових ситуаціях, обласному Центрі управління в кризових ситуаціях, Муніципальному центрі управління в кризових ситуаціях тощо;

– спостереження за вправами та діяльністю студентів, результати яких можуть становити елемент наукового дослідження, а також можуть бути представлені на симпозіумах та наукових конференціях, що проводяться в університетах, та опубліковані у наукових виданнях.

Система антикризового менеджменту Jaśmin на сьогодні вже успішно використовується у навчальній діяльності в рамках навчальних лабораторій у таких університетах Польщі, як:

– Академія військових мистецтв у лабораторії автоматизованих систем управління, а також у навчанні на семінарах, пов'язаних з управлінням кризовими ситуаціями;

– Воєнно-морська академія в Гдині у складі мультимедійної навчально-тренувальної лабораторії Департаменту командування та воєнно-морських операцій;

– Університет міста Каліш у складі лабораторії автоматизованих систем управління в кризових ситуаціях;

– Державна академія прикладних наук у Хелмі у складі лабораторії автоматизованих систем антикризового управління;

– Державна академія прикладних наук у Млаві в рамках навчальної лабораторії автоматизованих систем кризового управління.

Підсумовуючи вищесказане, можна зробити висновок, що ця система функціонує у наступних фазах:

– організаційна, куди включається програмне забезпечення для розробки планів управління кризою, цивільної оборони, захисту культурних цінностей, захисту від повеней; планів евакуації та прийому людей, які включають розробку оцінки загроз, сил та ресурсів, команд управління, ситуаційних та позиційних оперативних процедур;

– практична – у формі віддання наказів та спостереження і контролю у режимі реального часу за діяльністю служб та інших сил і засобів, які беруть участь у нейтралізації подій і кризових ситуацій.

Всі нововведення відповідають умовам, пов'язаним із впровадженням чотирьох етапів кризового менеджменту, тобто запобігання, підготовки, реагування та реконструкції.

Останнім часом у Польщі з'явилась нова література, в якій розглядаються питання цивільного захисту населення під час воєнних конфліктів. Основні аспекти, які розглядаються у сучасних книжках, можна розділити на наступні:

1. Система національної безпеки та організація захисту населення та цивільної оборони, включаючи, серед іншого, основи системи національної безпеки, організації цивільного захисту, принципи цивільного захисту під час воєнного стану, положення національної системи виявлення забруднення та сигналізації.

2. Правова основа захисту та цивільної оборони у Польщі, включаючи серед іншого правові основи функціонування цивільного захисту як у Польщі, так і у інших країнах світу, загальну характеристику основних завдань, покладених на цивільний захист, та методи їх виконання.

3. Організація та завдання цивільної оборони у Польщі, включаючи, серед іншого, основні види діяльності, основи цивільного планування та загальної самооборони.

4. Цивільна оборона в Європі та інших країнах світу, включаючи огляд принципів функціонування цивільної оборони в окремих країнах, міжнародне співробітництво у цих питаннях та деякі проблеми у сфері гуманітарного права.

5. Напрями розвитку цивільного захисту, в тому числі звіти, висновки, зроблені за результатами проведених досліджень, а також рекомендації спеціалістів.

Подібні видання насамперед розраховані на студентів будь-яких навчальних закладів, особливо для спеціальностей, пов'язаних із

національною та внутрішньою безпекою, а також для працівників органів державної влади та місцевого самоврядування [6–8].

Висновки

Російсько-український конфлікт впливає на безпеку європейських країн, особливо Польщі та країн Балтії, насамперед через близькість країн до Росії. Загрози, які генерує Росія, стосуються передусім економічного сектору, головним чином – енергетичної безпеки. Варто підкреслити, що диверсифікація енергетичних ресурсів через війну в Україні стала однією із стратегічних цілей Польщі.

Мета Росії щодо Центральної та Східної Європи залишається незмінною протягом багатьох років, а саме дестабілізувати регіон, знищити єдність ЄС і НАТО і, в ширшому сенсі, змінити архітектуру світової безпеки.

Тому фундаментом безпеки європейських країн і конкретно Польщі є союзницькі гарантії безпеки усіх цивілізованих країн, а також зосередження зусиль на збільшенні оборонного потенціалу країн та ефективного захисту і підготовки населення до можливих наслідків воєнних конфліктів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 8 червня 1977 року. Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199
2. Case of Isayeva v. Russia (Application № 57950/00). European Court of Human Rights. Judgment of 24 February 2005. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/rus?i=001-126122>
3. Case of Georgia v. Russia (II) (Application № 38263/08). European Court of Human Rights. Judgment of 21 January 2021. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22%3A%22001-207757%22%7D>
4. Horbaczewski Robert. Projekt ustawy o ochronie ludności przyjęty przez. Radę Ministrów, 2024.
5. Jagusiak K. Polityka zagraniczna Federacji Rosyjskiej jako źródło zagrożeń dla krajów bałtyckich i ich wpływ na bezpieczeństwo Polski. Warszawa, 2021.
6. Bornio J. Bezpieczeństwo narodowe Polski w kontekście kryzysu ukraińskiego. Wymiar polityczno-militarny. DIFIN. Warszawa, 2019. 284 p.
7. Dębski S., Gorka-Winter B. Kryteria bezpieczeństwa międzynarodowego. 2003.
8. Kitler W., Wojciszko M., Lewandowski G. Identyfikacja rozwiązań prawnych kształtujących systemy sferze bezpieczeństwa wewnętrznego Rzeczypospolitej Polskiej. Funkcjonowanie państwa w warunkach zewnętrznego zagrożenia państwa i w czasie wojny. System bezpieczeństwa narodowego RP w kontekście zagrożeń oraz prawnych aspektów funkcjonowania państwa. Warszawa, 2023.

REFERENCES

1. *Dodatkovyy protokol do Zhenev's'kykh konventsiy vid 12 serpnia 1949 roku, shcho stosuyet'sya zakhystu zhertv mizhnarodnykh zbroynykh konfliktiv (Protokol I), vid 8 chervn'ya 1977 roku. Zakonodavstvo Ukrayiny* [Additional Protocol to the Geneva Conventions of August 12, 1949, relating to the Protection of Victims of International Armed Conflicts (Protocol I), dated June 8, 1977. Legislation of Ukraine]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199 (in Ukrainian).
2. Case of Isayeva v. Russia (Application №. 57950/00), European Court of Human Rights, Judgment of 24 February 2005. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/rus?i=001-126122>
3. Case of Georgia v. Russia (II) (Application № 38263/08), European Court of Human Rights, Judgment of 21 January 2021. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22%3A%22001-207757%22%7D>
4. Horbaczewski Robert. Projekt ustawy o ochronie ludności przyjęty przez. Radę Ministrów, 2024. (in Polish).
5. Jagusiak K. Polityka zagraniczna Federacji Rosyjskiej jako źródło zagrożeń dla krajów bałtyckich i ich wpływ na bezpieczeństwo Polski. Warszawa, 2021. (in Polish).
6. Bornio J. Bezpieczeństwo narodowe Polski w kontekście kryzysu ukraińskiego. Wymiar polityczno-militarny. DIFIN. Warszawa, 2019, 284 p. (in Polish).
7. Dębski S. and Gorka-Winter B. Kryteria bezpieczeństwa międzynarodowego. 2003. (in Polish).
8. Kitler W., Wojciszko M. and Lewandowski G. Identyfikacja rozwiązań prawnych kształtujących systemy sferze bezpieczeństwa wewnętrznego Rzeczypospolitej Polskiej. Funkcjonowanie państwa w warunkach zewnętrznego zagrożenia państwa i w czasie wojny. System bezpieczeństwa narodowego RP w kontekście zagrożeń oraz prawnych aspektów funkcjonowania państwa. Warszawa, 2023. (in Polish).

Надійшла до редакції: 03.05.2025.